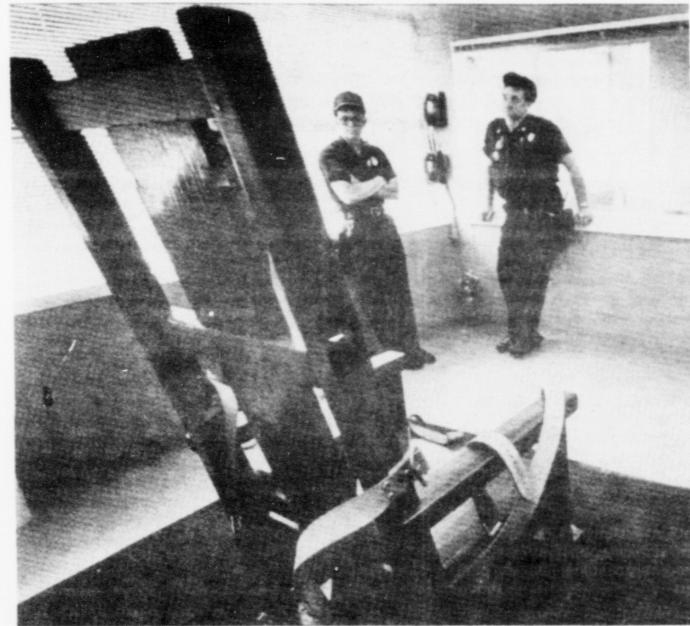

Áheitan frá Amnesty International á heimsins lond:

Avtakið deyðarevsingina

Amnesty International heitir á 100 stjórnir um allan heimin um at steðga avráðdum og kensluleysum lógskipaðum drápum

Amnesty International heitti tann 25. apríl 1989 á 100 stjórnir um allan heimin um at enda lógskipaðum avrætingum, sum Amnesty metir at vera kensluleys og avráð dráp, framd av myndugleikum.

Sagt verður í áheitanini at prógv eru fyrri, at deyðarevsing verður nýtt í einum landi fyrri og øðrum eftir til beinleiðis politisk endamáli ella í alt ov stóran mun móti fátøkum og minnilutum av ymiskum sløgum.

Amnesty International greiðir frá, at seinastu tiggju árin hava tey skrásett 15.320 avrætingar í eini 90 londum, men at

hetta bert er at rokna sum rokin á leypinum. Summi meta talið á fólki, ið eru avrættað síðan 1979, at vera størri enn 40.000 menn, kvinnur og enná børn.

Send í deyðan

Túsundtals fólk vórðu send í deyðan aftan á óráttvissa rættargongd í meira enn 20 londum. Nógv vórðu pind frammanundan. 14 ára gomul børn og fólk upp í 76 ára aldur vórðu teirra millum. Samvitskufangar og sálarsjúk vórðu teirra millum, ið vórðu hongd, skotin, gassað, avrættað í ravnagnsstóli, eitrað, hals-

högd ella steinað til deyðis sambært lögboðum seinastu tiggju árin. Summi vórðu avrættað fáar minuttir eftir dómin, meðan onnur máttu biða í 25 ár.

Flestu stjórnirnar rættvisgera drápin við at visa á, at tey verja samfelagið við at ræða aðrar brotsmenn, men sambært Amnesty verður hetta sjónarmiðið ikki stuðlað av veruleikanum, og deyðarevsing hevur ongantið vist seg at loysa nakran veruligan sosialan tørv.

Í einari kanning av lógum og brúki av deyðarevsing í 180 londum sigur Amnesty International, at nærum helmingurin av øllum heimsins londum hava annaðhvørt avtakið deyðarevsing ella hildið uppát at útinna hesa revsing, og at heimsufmátið avtøka av deyðarevsing gerst alt meira neyðug sum árinu liða.

Tá staturin drepur

Í frágreiðingini „When the state kills... The death penalty versus human rights“ (Tá staturin drepur... deyðarevsing og mannarættindi) verður vist á, hvussu deyðarevsing hevur verið brúkt seinastu tiggju árin, og ná-

Hoast USA telist millum tey lond, sum ganga undan í stríðnum móti brotum á mannarættindini, so hevur USA kortini deyðarevsing. Amnesty er nú farið í herferð móti deyðarevsingini

greinilig hagtøk eru fingin fram fyrri tíðarskeiðið frá 1985 til miðskeiðis í 1988. Greitt verður frá, at av teimum 63 londunum, ið hava brúkt deyðarevsing í hesum tíðarskeiði, vórðu 25 lond, ið einans brúktu deyðarevsing fyrri mann-dráp. Men onnur lond brúktu deyðarevsing fyrri nógv ymisk brotsverk, enná í ferum, har hvørki dráp ella harðskapur hevði verið við á tal.

Fangar vórðu eisini avrættaðir fyrri hjunalagsbrot, prostitution, at hava vist ónæriligar filmir, mutur, gudloyvi, fals, peningaskv, folkarán, neyðtøku, rán og sølu av rúsevnum.

Amnesty International metir teir ymisk hættnar, ið nýtir verða at taka hesar fangar av døgum við, javnar við pining og avrædda sálárliga atsókn móti fangunum. Millum tey dóm, ið verða nevnd, eru hesi: Ein tailendskur arbeidsmaður, ið varð hongdur í 1981 í Kuwait, og sum tað tók meira enn niggju minuttir at fáa livið av. — Í desember 1984 varð Alpha Otis Stephens settur í ravnagnsstólin í Georgia í U.S.A.; hann doyði ikki í fyrstu atlegu, hóast streymurin stóð til í tveir minuttir. Í aðru atlegu tók tað átta minuttir at fáa livið av honum. — Tveir fangar vórðu avrættaðir í 1986 í Nigeria; teir vórðu skotin við skotriðum við ávisum millumbilum og byrjað varð at sikta móti fótu-nein.

Seinasta „upppfingingin“ í U.S.A. til avrætingar, innspæning av eitri í aðrarnar, hevur einki bót um stöðuna. Tá Raymond Landry varð avrættaður í desember 1988, fór eitt rør at leka, og eitrið rann burtur, av tí at trýstið í slanguni var ov høgt. Vitni greiddu frá, at tey hoyrdu hann stvnia, og at

tað gingu 17 minuttir frá óhappinum inn til hann varð sagdur at vera deyður.

Liðingin

Ført verður fram í frágreiðingini, at ræðuleikarnir, ið standast av deyðarevsing, eru ikki avmarkaðir til sjálva avrætingini. Tað ræðuleigasta er, at frá teirri løtu dómurin er sagdur, er fangin tvingaður til at hugsa um, at hann skal doyggja til ásetta tíð. Tað er ógjørligt at meta um ta sálárligu liðing, ið stendst av hesum, sigur Amnesty International.

Greitt verður frá, at politiskir fangar í Indonesia eru avrættaðir, eftir at næstan 20 ár vórðu liðin síðan teir vórðu handtiknir, og at tveir menn vórðu avrættaðir í 1987 eftir at 25 ár vórðu fraliðin, síðan teir vórðu dæmdir til deyða. Í Japan vórðu fangar frídæmdir í 1980-unum eftir at teir høvdu sitið deyðadæmdir í meira enn 30 ár.

Sambært frágreiðingini kemur tað ofta fyrri í londum, har deyðarevsing verður nýtt sum politisk kúgung, at óráttvissa rættargongd førir til avrætingar, og at limir í politiskum andstöðubólku verða fyrirbeindir uttan hovástak.

Iran, Irak ...

Millum tey lond, ið verða umrædd, er Iran, haðan tað frættist um túsundtals fólk — teirra millum børn — ið vórðu avrættað av politiskum grundum tíðliga í áttatiárunum. Eftir at hopaværingar vórðu tiknar uppáttur í seinnu helvt av 1988, fekk Amnesty International nevnið á meira enn 1.200 politiskum fangum, ið vórðu avrættaðir. Tað hevur ongantið verið frætt um, at ein ákærdur í politiskum sakarmáli, ið hevur verið til viðgerðar í einum islamskum kolvæltardómstóli í Iran, hevur fingið loyvi at hava verja ella at skjóta dómin inn fyrri hægri rætt.

Ur Irak eru eisini tíðindi komin um hundraðtals avrætingar av politiskum ávum, har fangar eru pindir inn til teir søgdu seg vera sekar. Millum ofrini taldust gislar og børn heilt niður í 14 ára aldur. Líkni vórðu, mangan við merkjum eftir pining, latin teimum avvarðandi móti at tey máttu gjalda „avrætingargjald“.

Ur Turkalandi er eisini frætt um avrætingar aftan á óráttvissa rættargongd seinastu tiggju árin. Hoast ongar avrætingar eru framdar har síðan 1984, sita 230 fangar, sum hava fingið deyðadóm; nógvir teirra halda fast um, at teir vórðu

pindir inn til teir viðgingu seg at vera sekar.

Lond sum Etiopia, Ghana, Jordan, Kampuchea og Somalia eru teirra millum, har fangar eru avrættaðir aftan á óráttvissa rættargongd ella uttan nakra rættargongd yvirhøvar.

Nógv dæmi um óráttvissa rættargongd eru eisini úr Kina, har óalmennar keldur meta talið á avrætingum frá 1983 til 1987 at vera so høgt sum 30.000.

Húðarlitur

Tilvild og mannámunur eru sambært frágreiðingini íborin sermerki við deyðarevsingini. Vist verður á viðurskiðini í U.S.A., har 12% av fólkinum (desember 1988) eru svart, meðan 40% av teimum 2.182 fangunum, sum sita við deyðadómi, eru svartir. Av teimum 107 fangunum, ið vórðu avrættaðir frá januar 1977 til mars 1989, vórðu 48 svartir ella av spanskari ætt; 93 av 107 vórðu dæmdir fyrri at hava dripið ein hvítan.

„Prógvinu benda á, at ættarslag — serliga hjá offrunum — hevur avgerandi tyding fyrri líkindini fyrri deyðarevsing, serstakliga í suðurstatunum“ verður sagt í frágreiðingini.

Í Suður-Afrika verða svart dæmd til deyða í osamsvarandi stórum tali av dómstólum við nærum bert hvítum dómurum. Avræting er sannlíkast, um ofrið er hvitt og ákærdi svartur. Nógva tann størsti parturin av teimum umleið 1.250, ið vórðu avrættað í Suður-Afrika seinastu tiggju árin, vórðu svart.

Ungdómur eru avrættaðir í minsta lagi seks londum seinastu tiggju árin: Bangladesh, Barbados, Pakistan og U.S.A. einsvæl og í Iran og Irak. Sambært altjóðareglum skulu fólk, sum vórðu yngri enn 18 ár, tá brotið varð fram, ikki verða dæmd til deyða.

Hagtøl um deyðarevsing í U.S.S.R. hava verið loynilig síðan 1934, men frágreiðingin veit at siga um ikki færri enn 63 avrætingar í U.S.S.R. við skjóting frá 1985 til miðskeiðis í 1988.

Glottar

Hoast tey óhugnaligu hagtölini eru kortini glottar: Sambært frágreiðingini hava 80 lond annaðhvørt heilt avtakið deyðarevsingina ella eru hildin uppát at við at seta hana í verk. Hetta svarar til nærum helmingin av heimsins londum. 100 lond brúka framvegis deyðarevsing.

Framhald á síðu 20

um tað, sum fer fram í Ísrael í dag, har hundraðtals ungir palistinensar verða dripnir ella settir fastir uttan rættargang ella verða útvisir úr sínum egna landi. Tað er greitt, at her er talan um brot á mannarættindini og visir Amnesty støðuni og Ísrael stóran ans — tó ikki størri ans enn brot á mannarættindini í øðrum londum.

Um Suðurafrika sigur hann, at har verða brot framd á mannarættindini hvønn dag. Fólk verða

sett fæst uttan dómurskúrð, fólk verða myrð, fólk verða stongd inni í heimum sínum osfr. Eisini her hava vit stórar uppgávur í framtíðini, sigur Malcolm Tigerskjöld og leggur afturat:

— So leingi tað finnist eitt menniskja, sum verður fongslað vegna sin húðarlit, sína trúgv, sína politisku áskoðan — so hevur Amnesty ein boðskap, eina uppgávu — líka mikið hvat land talan er um.

jan